

13. Концепция Business Performance Management: начало пути / [Е. Ю. Духонин, Д. В. Исаев, Е. Л. Мостовой и др. ; под ред. Г. В. Генса]. - М. : Альпина Бизнес Букс, 2004. - 269 с.

14. Владыкин А. А. Системный подход к управлению ограничениями при реализации инноваций / А. А. Владыкин, Г. А. Гершанюк // Интеллект. Инновации. Инвестиции. - 2010. - № 3. - С. 4-12.

I. Filipishyn

THE CONCEPT OF INDUSTRIAL ENTERPRISE DEVELOPMENT MANAGEMENT

A distinctive feature of the concept of enterprise development management is to ensure comprehensive economic analysis for a continuous goal-setting, and their relationship with the combined management approach, that includes the management by objectives and management by deviations.

Key words: development, business, goal setting, management by objectives, situational control, value of the company, competitiveness.

© I. Filipishyn

Надійшла до редакції 09.12.2011

УДК 330.1:657

КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕОРЕТИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ "ЗАТРАТ" І "ВИТРАТ" В ЕКОНОМІЧНІЙ ТЕОРІЇ ТА БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

КАТЕРИНА ХУДОБА,

аспірант Макіївського-економіко гуманітарного інституту

У статті на основі ретроспективного аналізу проведено критичний аналіз теоретичних підходів щодо визначення сутності "затрат" та "витрат" в економічній теорії та бухгалтерському обліку, що дозволило встановити їх взаємозв'язок та основні відмінності, а також сформулювати особистий підхід щодо наукового бачення цих понять.

Ключові слова: витрати, затрати, витрати виробництва, теорія цін, собівартість, політична економія, облік.

Постановка проблеми. Для забезпечення фінансової стабільності, зменшення ймовірності настання ризику банкрутства необхідно ретельно аналізувати показники внутрішньогосподарської діяльності на рівні підприємства, враховувати можливий вплив різних факторів для встановлення оптимальних пропорційних співвідношень результативних показників діяльності. Одним із таких важливих показників результатів фінансово-господарської діяльності підприємства є витрати.

Сьогодні підприємства працюють в умовах швидкозмінного середовища. Змінюються ситуації, а за ними зазнають змін економічні й теоретичні постулати, до яких належить і категорія "витрати".

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження теоретичних аспектів управління витратами є досить популярними серед науковців. Зокрема, С. Сорокою досліджено витрати як історичну категорію, розкрито їх значення на різних етапах розвитку суспільства [1]. А. Д. Шеремет [6], В. В. Сопко [9], С. П. Безруких [10], Н. Д. Врублевський [16], В. Я. Соколов [23], Л. В. Нападівська [6], М. Чума-

ченко [28], Т. М. Одінцева [18] та Н. М. Цветкова [22] розглядали сутність витрат з облікової точки зору. О. Шпикуляком [20] визначено категорію "витрати" з точки зору економічної теорії. М. Г. Грецак [7], О. В. Крушельницька [11], Ю. С. Цал-Цалко [13], М. І. Трубочкіна [17] та А. В. Череп [24] зосереджували увагу на проблемах управління витратами на підприємстві. Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволяє стверджувати, що єдиного підходу до визначення витрат немає, також виникають питання про єдність і розмежування категорій "витрати" і "затрати".

Метою дослідження є критичний аналіз теоретичних підходів до визначення сутності "затрат" і "витрат" в економічній теорії та бухгалтерському обліку, що дозволить установити їх взаємозв'язок та основні відмінності.

Виклад основного матеріалу. Витрати як економічна категорія становлять собою узагальнююче поняття, яке виражає важливі сторони економічних явищ і процесів, відбиває глибинні процеси економічного розвитку. Їх зміст може змінюватися залеж-

но від того, які економічні відносини й процеси вони визначають.

С. Сорока виділяє п'ять етапів розвитку знань про витрати:

- перший етап - відстеження, облік і контроль витрат на господарському й державному рівнях (XXVIII-IV ст. до н. е.);

- другий етап - публічна звітність про витрати (III-II ст. до н. е.);

- третій етап - здійснення спроб розкрити зміст поняття "витрати", поява різних теорій витрат (XIV-XIX ст.);

- четвертий етап - використання математичних методів у теорії, дослідження поведінки витрат, вивчення витрат як об'єкта обліку й контролю (XX ст.);

- п'ятий етап - виникнення нового напрямку дослідження - управління витратами (кін. XX - поч. XXI ст.) [1].

Категорія "витрати" була вперше чітко сформульована в XVII ст. основоположником класичної політичної економії в Англії Вільямом Петті (1623-1687 рр). Медик за освітою, він розвиває теорію складу витрат виробництва та формулює закон вартості у своєму науковому творі "Трактат про податки й збори" (1662 р.). Не випадково його вважають "першим професійним економістом". К. Маркс назвав його найгеніальнішим і найоригінальнішим економічним дослідником, "батьком політичної економії" [2].

Послідовником політичної економії в Англії, який досліджував витрати виробництва, був Нассау Вільям Сеніор (1790-1864 рр). На його думку, витрати виробництва включають два елементи - працю та капітал. Однак, на відміну від Д. Рікардо, який зводить витрати до накопиченої праці, Сеніор визначає їх через суб'єктивну категорію утримання, тобто "жертвості" обох суб'єктів виробництва - капіталіста та найманого робітника. Теорія Сеніора зводить витрати виробництва до грошового вираження й робить їх у такий спосіб порівнянними. Автор теорії стверджує, що витрати виробництва є лише "регулятором цін, а остаточне визначення їх залежить від попиту та пропозиції" [2].

Авторитетний представник австрійської школи Ф. Візер (1851-1926 рр.), розробляючи теорію виробничих благ, трактував витрати як корисність, яку приносять у жертву. Згідно із законом Візера, вартість витрат виробництва є похідною від вартості продукту.

Ф. Візер разом із Дж. Кларком (1847-1938 рр.) виявили категорію "змінені витрати". Це реальні витрати виробництва на конкретний товар, які дорівнюють корисності тих благ, які суспільство може отримати у випадку, якби витрачені виробничі ресурси були використані по-іншому [3].

Дослідженням категорії "граничні витрати" займалися А. Маршал, Дж. Кларк, П. Самуельсон, К. Р. Макконнелл. А. Маршал економічну сутність витрат пов'язував із теорією цін. Теорія цін за А. Маршалом - це своєрідний симбіоз трьох концепцій: витрат виробництва, граничної корисності, попиту й пропозиції, у яких при розгляді питання про витрати виробництва акцент ставиться на функціях ціни пропозиції. При цьому наголошується, що витрати виробництва створюють ціни, які необхідно сплатити за належну пропозицію зусиль, необхідних для виробництва певного товару [4]. Таким чином, одна ціна (витрати виробництва) визначає іншу ціну (ціну товару). За теорією А. Маршала, витрати виробництва - це вартість товару для самого виробника, яка

визначається ціною спожитих засобів виробництва й застосованої робочої сили.

У 30-х роках XX ст. у категорії "витрати" з'являється новий різновид - "трансакційні витрати", який було введено в економічну науку Рональдом Коузом у роботі "Фірми, ринок і право". Трансакційними до сьогодні називаються витрати у сфері обміну, пов'язані з передаванням прав власності. Сутність трансакційних витрат Р. Коуз пояснював так: "Щоб здійснити ринкову трансакцію, необхідно визначити, із ким бажано укласти угоду, повідомити тих, із ким хочуть укласти угоду та на яких умовах, провести попередні переговори, підготувати контракт, зібрати відомості, для того, щоб переконатися, що умови контракту виконуються" [5].

Одноставного погляду на сутність витрат серед сучасних учених-економістів немає.

Так, А. Д. Шеремет зауважує, що під витратами слід розуміти спожиті ресурси або кошти, які необхідно заплатити за товари або послуги [6].

На відміну від А. Д. Шеремета, М. Г. Грещак і О. С. Коцюба вважають, що витрати підприємства - це обсяг використаних ресурсів підприємства в грошовому вимірі для досягнення певної мети [7]. Г. В. Осовська, О. О. Юшкевич і Й. С. Завадський зауважують, що витрати мають цільову спрямованість, вони формуються в процесі використання ресурсів при здійсненні певної діяльності підприємства [8].

На думку В. В. Сопка, витрати - це використані різні речовини й сили природи в процесі операційної та неопераційної діяльності: вони пов'язані з виготовленням конкретного, чітко визначеного виду виробу, або конкретного виду наданої послуги, або виконаної роботи [9].

С. П. Безруких, як і В. В. Сопко, трактує категорію "витрати" як сукупність живої та уречевленої праці на виготовлення продукції, виконання робіт і послуг та їх реалізацію [10].

Визначає витрати як грошову оцінку матеріальних і трудових ресурсів, що пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції, надання послуг, О. В. Крушельницька [11]. Але її визначення не можна вважати остаточним, оскільки згідно п. 11 П(С)БО 16 "Витрати" [12] до виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), окрім матеріальних і трудових витрат, включають ще й інші прями витрати, до яких відносять амортизацію, та змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати.

Повністю можна погодитися з думкою Ю. С. Цал-Цалко про те, що на підприємстві виникають витрати щодо вартості використаних виробничих запасів, оплати праці працівників, здійснених соціальних заходів, зносу необоротних матеріальних і нематеріальних активів. Сукупні витрати живої та уречевленої праці на виробництво продукції становлять витрати господарської діяльності суб'єктів підприємства [13].

Однорідними з Ю. С. Цал-Цалко є дослідники С. М. Онисько та П. М. Марич, які виділяють категорію "виробничі витрати". На їхній погляд, "виробничі витрати - це спожиті в процесі виробництва засоби виробництва, які втілюють у собі попередню працю (сировину, матеріали, амортизацію основних засобів, працю робітників, зайнятих у процесі виробництва)" [14].

Тлумачний словник економіста "витрати виробництва", або ж "виробничі витрати", визначає як витрати живої та уречевленої праці на виробництво продукції [15].

Розглядаючи сутність витрат, необхідно чітко розуміти зміст категорій "затрати" та "витрати", оскільки багато вчених трактують їх як синоніми, незважаючи на відмінності. Так, М. Врублевський ототожнює категорії "затрати" й "витрати", оскільки в основі визначення обох категорій - вартісна оцінка основних засобів, матеріальних і трудових ресурсів підприємства, спожитих у виробництві [16]. М. І. Трубочкіна також вважає категорії "витрати" й "затрати" тотожними. На її думку, "витрати матеріальних, трудових, фінансових, природних, інформаційних та інших видів ресурсів у вартісному виразі і є затратами підприємства" [17].

На нашу думку, повністю ототожнювати ці категорії не можна, оскільки на відміну від витрат, затрати в момент їх визнання не впливають на суму прибутку звітного періоду. Витрати визначаються на підставі зв'язку між понесеними затратами й отриманим за відповідними статтями доходом. Затрати характеризують витрати конкретного підприємства на виробництво продукції, тобто вони є індивідуальними для кожного суб'єкта господарювання. Отже, витрати - це частина затрат, понесених підприємством у зв'язку з отриманням доходу. Таким чином, між затратами і витратами існує зв'язок (рис. 1.)

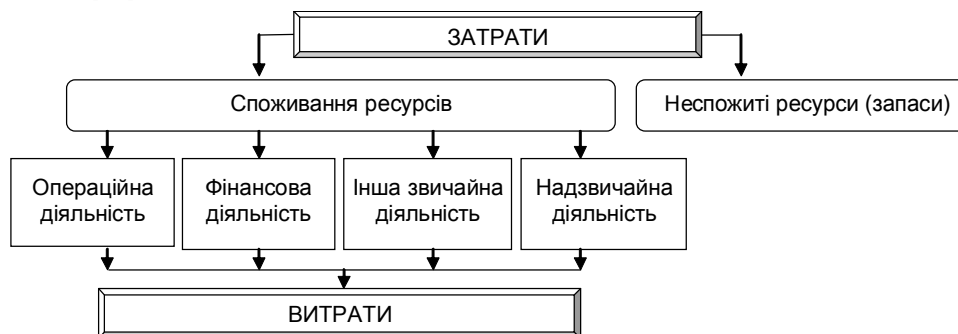

Рис. 1. Взаємозв'язок затрат і витрат.

Т. М. Одінцева зауважує, що затрати є більш загальним поняттям, оскільки включають витрати й при цьому охоплюють ще ряд об'єктів обліку (зокрема, закупівлю запасів, інвестиції тощо) [18].

Розрізняє категорії "витрати" та "затрати" також Л. В. Нападковська. На її думку, термін "витрати", згідно з національними стандартами, означає використання (відтік) грошових коштів. Під затратами слід розуміти сукупність затрат на виробництво та її реалізацію. Термін "затрати" має інший економічний

зміст та призначення на відміну від терміна "витрати", який використовується у фінансовому обліку [19]. Автор робить висновок, що відмінність цих понять залежить від виду обліку та пропонує використовувати термін "витрати" у фінансовому обліку, а термін "затрати" - в управлінському.

О. Шпикуляк запропонував такі ознаки розмежування категорій "витрати" та "затрати" (табл. 1.) [20]. Він вважає, що в основі розмежування цих категорій закладено вартісний та натурально-речовий показники відповідно.

Таблиця 1. - Ознаки розмежування категорій "витрати" та "затрати"

Ознаки	Витрати	Затрати
1. Показник	Вартісний показник	Натурально-речовий показник
2. Джерело	Ресурси й активи	Вартість одиниці ресурсів й активів, вкладених у виробництво
3. Рівень	Визначається технологією й організацією виробництва	Визначається вартістю, ціною вхідних ресурсів.
4. Вплив	Продуктивність виробництва, конкурентоспроможність продукту	Прибутковість бізнесу й цінова конкурентоспроможність товару
5. Мінімізація	Покращення техніко-технологічного оснащення організації праці	Оптимізація затрат і постачання ресурсів за прийнятними цінами

У свою чергу, К. Юрченко зауважує, що спільним для затрат та витрат є те, що вони характеризують вартісну оцінку споживання товарів та послуг, але при цій їх подібності між ними є різниця. Затрати виникають при збільшенні зобов'язань чи зменшенні активів підприємства в процесі його поточної діяльності, але для отримання прибутку (вигоди) в майбутньому періоді. Для промислових підприємств затрати - це вартісна оцінка запасів допоміжних та основних матеріалів на складі, основні фонди, не введені в експлуатацію. При споживанні ресурсів у процесі діяльності затрати трансформуються у витрати. Отже, на думку К. Юрченко, витрати - це спожиті затрати, тобто збільшення зобов'язань чи зменшення активів у процесі поточної діяльності для отримання доходу (фінансового результату діяльності) звітного періоду [21].

Н. М. Цветкова, розглядаючи організацію обліку затрат із метою прийняття управлінських рішень, застосовує термін "затрати" як ресурси, які використовуються для виготовлення продукції та включаються в її собівартість. Термін "витрати" не використовується у виробничій діяльності, оскільки витрати не включають у собівартість продукції, вони є витратами періоду і їх вираховують із суми доходів при визначенні фінансового результату, виходячи із принципу нарахування й відповідності доходів і витрат [22].

З точки зору Я. В. Соколова, під витратами слід розуміти все те, що витрачає організація. Та частина витрат, що має відношення до майбутніх звітних періодів, капіталізується й показується в активі балансу. Затрати, на його думку, це та частина витрат, яка належить до певного звітного періоду [23].

А. В. Череп наголошує, що під витратами варто розуміти явні (фактичні, розрахункові) витрати підприємства, а під затратами - зменшення засобів підприємства або збільшення його боргових зобов'язань у процесі господарської діяльності [24]. Проте вважаємо, що таке визначення категорій є не зовсім обґрунтованим і можна вважати їх тотожними, оскільки під "витратами" можна розуміти як явні, так і неявні витрати.

На наш погляд, найбільш вдало визначив зміст понять "затрати" і "витрати" В. К. Скляренко [25]. Він стверджує, що затрати - це грошова оцінка вартості матеріальних, трудових, фінансових, природних,

інформаційних та інших видів ресурсів на виробництво й реалізацію продукції за певний період часу. Витрати - це затрати певного періоду часу, документально підтверджені, економічно виправдані (обґрунтовані), такі, що повністю перенесли свою вартість на реалізовану за цей період продукцію. На відміну від затрат, витрати не можуть бути віднесені до активів підприємства. Вони відображаються при розрахунку прибутку підприємства у звіті про фінансові результати [25].

Отже, проаналізувавши літературні джерела, можна виділити основні підходи до визначення категорій "витрати" та "затрати" (рис. 2).

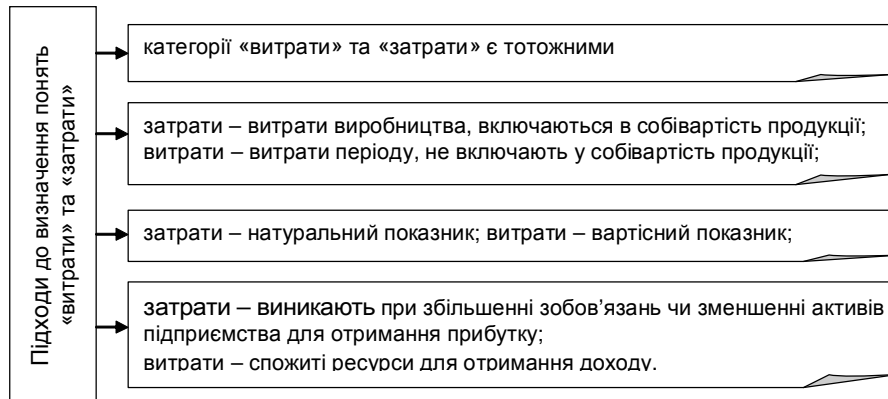

Рис. 2. Основні підходи до визначення категорій "витрати" та "затрати".

Таким чином, різниця між витратами та затратами існує, і її треба розуміти. Затрати накопичуються протягом певного періоду, завершення якого визначається тоді, коли актив буде відповідати критеріям, задля якого були понесені такі затрати: цей об'єкт отриманий у результаті минулих операцій або подій; він контролюється підприємством; використання його в майбутньому приведе до одержання економічних вигід. Або може бути й таке, що понесені затрати зменшують економічні вигоди без створення активів. Звідси випливає, що після закінчення звітного періоду затрати призводять до утворення активів або витрат, які списуються на фінансові результати. Цим і відрізняється одна категорія від іншої.

Із точки зору бухгалтерського обліку трактування терміна "витрати" суттєво відрізняється від загального його розуміння в економічній теорії. Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та розкриття її у фінансовій звітності визначає П(С)БО 16 "Витрати", згідно з яким витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені [12].

Критикує таке визначення витрат Л. Тринька. На її погляд, таке формулювання в стандарті, як "зменшення активів" або "збільшення зобов'язань", суперечить суті подвійного запису. У зв'язку із цим найбільш доцільним, на її думку, з облікової точки зору буде визначення витрат як таких, які виникають внаслідок дії чи подій в господарському житті суб'єкта для отримання економічної вигоди, що веде до збільшення активів і зумовлює збільшення зобов'язань і навпаки [26].

Визнання витрат подається в Концептуальній основі складання і подання фінансових звітів (КОСПФЗ). П.70 КОСПФЗ визначає витрати як зменшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді вибуття чи амортизації активів або у вигляді виникнення зобов'язань, результатом чого є зменшення власного капіталу, за винятком зменшення, пов'язаного з виплатами учасникам [27].

С. Голов стверджує, що визначення витрат згідно з П(С)БО повністю узгоджуються з визначенням у п. 70 КОСПФЗ, із чим неповністю згодні та висловили свої зауваження із цього приводу М. Чумаченко та І. Белоусова [28].

Висновки та перспективи подальших досліджень

Узагальнюючи всю викладену вище інформацію щодо визначення сутності витрат, можна зробити певні висновки. На сьогодні немає однозначного визначення категорії "витрати" як серед вітчизняних, так і зарубіжних авторів. Але не викликає сумнівів той факт, що витрати займають важливе місце в системі управління підприємством, є важливою економічною категорією, яка потребує розробки нових підходів управління і точного тлумачення поняття. Витрати - це загальний економічний показник, який характеризує вартісну оцінку спожитих ресурсів (матеріальних, трудових, фінансових та інших) у процесі господарювання підприємства для досягнення його цілей протягом певного періоду.

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що категорії "витрати" і "затрати" не є тотожними. Затрати - це грошова оцінка вартості матеріальних, трудових, фінансових та інших видів ресурсів на виробництво й реалізацію продукції (послуг, робіт) за певний період часу. Витрати - це частина затрат, понесених підприємством у зв'язку з отриманням доходу.

Визначення витрат згідно з П(С)БО 16 певною мірою не характеризує економічної сутності витрат на рівні виробничого процесу, а більше виявляє причини, наслідки їх збільшення, тобто характеризує сутність витрат діяльності.

Для більш чіткого розуміння сутності, складу та функцій витрат необхідне обґрунтування їхніх класифікаційних ознак відповідно до цілей обліку, аналізу, контролю, планування, прийняття управлінських рішень, тобто реалізації всіх функцій управління діяльністю підприємства. Саме це є перспективою подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сорока С. Сутність витрат: історичний аспект / С. Сорока [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.library.tane.edu.ua/images/nauk_vydannya/tULK2b.pdf.
2. Історія економічних учень / [Л. Я. Корнійчук, Н. О. Татаренко, А. М. Поручник та ін. ; за ред. Л. Я. Корнійчук, Н. О. Татаренко]. - К. : КНЕУ, 2001. - 564 с.
3. Основы экономической теории: политэкономический аспект / [отв. ред. Г. Н. Клишко]. - [3-е изд., перераб. и доп.]. - К. : Знання-Прес, 2001. - 646 с.
4. Маршал А. Принципы экономической науки : в 3-х тт. / А. Маршал ; [пер. с англ.]. - М. : Прогресс, 1993. - 352 с.
5. Бахтарі Е. Роль теоремеи Коуза в становленні нового інституціоналізму в другій половині ХХ ст. : дис. ... канд. екон. наук : 08.01.04 / Е. Бахтарі. - К., 2006. - С. 57, 157.
6. Шеремет А. Д. Управленческий учет / А. Д. Шеремет. - М. : ИДФБК Прессс, 2000. - 510 с.
7. Грещак М. Г. Управління витратами / М. Г. Грещак, О. С. Коцюба. - К. : КНЕУ, 2002. - 131 с.
8. Економічний словник / [уклад. Г. В. Осовська, О. О. Юшкевич, Й. С. Завадський]. - К. : Кондор, 2007. - 358 с.
9. Сопко В. В. Роль управлінського обліку в системі управління витратами / В. В. Сопко // Формування ринкових відносин в Україні. - 2007. - № 10. - С. 39.
10. Безруких С. П. Управлінський облік та оперативний аналіз витрат виробництва за центрами відповідальності на сільськогосподарських підприємствах / С. П. Безруких // Держава і регіони. - 2008. - № 6. - С. 79-81.
11. Крушельницька О. В. Управління витратами / О. В. Крушельницька. - Житомир : ЖДТУ, 2005. - 196 с.
12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 року № 87 // Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://rada.gov.ua>.

13. Цал-Цалко Ю. С. Витрати підприємства / Ю. С. Цал-Цалко. - К. : ЦУЛ, 2002. - 656 с.
14. Онисько С. М. Фінанси підприємств / С. М. Онисько, П. М. Марич. - [2-ге вид., стереотип.]. - Львів : Магнолія Плюс, 2005. - 366 с.
15. Тлумачний словник економіста / [за ред. С. М. Гончарова]. - Рівне : НУВГП, 2008. - 264 с.
16. Врублевский Н. Д. Управленческий учет издержек производства: теория и практика / Н. Д. Врублевский. - М. : Финансы и статистика, 2002. - 352 с.
17. Трубочкина М. И. Управление затратами предприятия / М. И. Трубочкина. - М. : Инфра-М., 2006. - С. 17.
18. Одинцова Т. М. Признание и отражение в системе финансового и управленческого учета затрат и расходов предприятия / Т. М. Одинцова [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vsntu/2008_2009/92.../92-30.pdf.
19. Нападівська Л. В. Управлінський облік / Л. В. Нападівська. - К. : Книга, 2004. - 544 с.
20. Шпикуля О. Г. Ін-т витрат в економічній теорії і практиці / О. Г. Шпикуля // Економічні науки : зб. наук. праць. - Луцьк, 2008. - Вип. 5 (20) ; Ч. 1. - 367 с. - (Сер. "Облік і фінанси").
21. Юрченко К. Класифікація витрат виробництва в нових умовах господарювання / К. Юрченко // Підприємство, господарство і право. - 2001. - № 11. - С. 101-104.
22. Цветкова Н. Сучасна організація обліку та складання звітності для прийняття управлінських рішень / Н. Цветкова // Бухгалтерський облік і аудит. - 2008. - № 3. - С. 16.
23. Соколов В. Я. Учет затрат - от теории к практике / В. Я. Соколов // Бухгалтерский учет. - 2005. - № 6. - С.44-47.
24. Череп А. В. Управління витратами суб'єктів господарювання : [монографія] / А. В. Череп. - Харків : ВД "ИНЖЕК", 2006. - Ч. 1. - 368 с.
25. Склярєнко В. К. В чем разница между затратами, расходами и издержками / В. К. Склярєнко [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.elitarium.ru/2007/10/30/zatraty_raskhody_izderzhki.html.
26. Тринька Л. Производство без затрат: реалии отечественного учета или какую себестоимость мы определяем? / Л. Тринька // Бухгалтерский учет и аудит. - 2004. - № 11. - С. 32-37.
27. Концептуальна основа складання і подання фінансових звітів // Міжнародні стандарти фінансової звітності - 2004. - К. : Фенікс, 2005. - С. 19-46.
28. Чумаченко М. П(С)БО 16 "Витрати" таки перешкоджає економічній роботі на підприємстві / М. Чумаченко, І. Белоусова // Бухгалтерський облік і аудит. - № 10. - 2007. - С. 3-10.

К. Khudoba

CRITICAL ANALYSIS OF THEORETICAL APPROACHES TO DETERMINING THE NATURE OF "EXPENSES" AND "COSTS" IN ECONOMIC THEORY AND ACCOUNTING

The article is based on retrospective analysis conducted a critical analysis of theoretical approaches to determining the nature of "expenses" and "costs" in economic theory and accounting, which allowed to establish their relationship and fundamental differences and to create a personal approach to the scientific view of these concepts.

Key words: costs, expenses, costs of production, theory of prices, cost, political economy, accounting.

© К. Худоба

Надійшла до редакції 12.01.2012